

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA
KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

R. XII: 2014

Nr 15 (390)

Data odczytu: 07.05.2014 r.

Data wydania: 07.05.2014 r.

=====

950. spotkanie

Marcin Maryniak

Kadra kierownicza KP PZPR w Grudziądzu w latach 1949-1956

Oparta na zasadach centralizmu demokratycznego hierarchiczna struktura organizacyjna partii polegała na podporządkowaniu organizacji niższego szczebla organizacjom stopnia wyższego. I tak podstawowe organizacje (zakładowe, wiejskie, terenowe) podlegały komitetom miejskim, gminnym, dzielnicowym. Te zaś zależne były od struktur powiatowych, które podlegały szczeblom wojewódzkim. Organizacje wojewódzkie podporządkowane były Komitetowi Centralnemu.

Funkcjonowanie aparatu partyjnego na szczeblu powiatu było swoistą kalką wzorców wytyczonych przez warszawską centralę, jak i bydgoskie władze wojewódzkie. W powiecie teoretycznie również i konferencja miała mieć największą władzę, formalnie zaś sprawami powiatu zajmowało się wąskie grono osób skupionych i działających w egzekutywie Komitetu Powiatowego na czele której stał I sekretarz. W okresie od 1949-1956 r. funkcję I sekretarza KP w Grudziądzu pełniło 6 osób – Leon Majewski, Henryk Wejchert, Jan Wiśniewski, Mieczysław Szulski, Zygmunt Płócienniczak, Marian Ziemkowski.

W omawianym przez autora okresie w powiecie grudziądzkim doszło do siedmiu konferencji sprawozdawczo-wyborczych. Odbywały się one praktycznie co roku, za wyjątkiem roku 1951, kiedy to władze powiatowe nie zdecydowały się na odbycie posiedzenia w takiej formie.

Zebranie partyjne

Tabela 1.

Wykaz konferencji sprawozdawczo-wyborczych w powiecie grudziądzkim
(1949-1956 r.)

Liczba porządkowa konferencji	Data obrad konferencji
I	6 III 1949 r.
II	21 V 1950 r.
III	6 I 1952 r.
IV	17-18 I 1953 r.
V	7 VII 1954 r.
VI	10 VII 1955 r.
VII	13-14 XII 1956 r.

Źródło: opracowanie własne.

Konferencje przebiegały według następujących punktów: powołanie prezydium konferencji, referat polityczny przedstawiciela KC lub KW, sprawozdanie I sekretarza KP, wybory do komisji: mandatowej, skrutacyjnej i rewizyjnej, wybory władz partyjnych oraz delegatów na konferencje wojewódzką, dyskusja nad referatem przedstawiciela KC/KW i I sekretarza KP, podanie wyników wyborów, podsumowanie i podjęcie uchwały, na zakończenie odśpiewywano *Międzynarodówkę*. Tematy poruszane na konferencjach dotyczyły przede wszystkim oceny działalności starych władz powiatowych – ich osiągnięć oraz porażek. Zróżnicowanie tematów unaocznia tabela 2.

Tabela 2.

Tematyka konferencji sprawozdawczo-wyborczych powiatu grudziądzkiego

Poruszany temat	Ilość zagadnień poruszanych w danym temacie
Sprawy wewnątrzpartyjne (bez wyborów do KP)	24
Sprawy międzynarodowe (kontakty z ZSRR, walka o pokój)	5
Wieś i rolnictwo	18

Organizacje młodzieżowe i społeczne	8
Sprawy nadzwyczajne (zbiórka na Centralny Dom Partii w Warszawie)	1
Kwestia wyposażenia KP	3
Święta państwowe	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie zespołu KP PZPR – Konferencje sprawozdawczo-wyborcze w APB.

Komitet Powiatowy był formalnie najważniejszym gremium kierowniczym. W swojej pełnej krasie spotykał się podczas posiedzeń plenarnych. Liczba członków plenum KP była zróżnicowana, choć nie ulegała poważniejszym zmianom. Z początku była ona stosunkowo nieduża i oscylowała w liczbie dwudziestu kilku osób wraz z gośćmi. W ciągu kolejnych lat liczba ta sukcesywnie wzrastała, coraz częściej przekraczając liczbę 100 osób. Można przyjąć, że średnia osób w ciągu tych lat, podczas obrad plenarnych, wynosiła 62 osoby (liczba obecnych członków KP wraz z zaproszonymi gośćmi). Najliczniej zaś delegaci przybyli podczas obrad 12 kwietnia 1953 r., kiedy to ich liczba wraz z zaproszonymi gośćmi wyniosła 150 osób. O zwołaniu plenum decydowali członkowie egzekutywy. Przez ten czas odbyło się w sumie 46 plenarnych posiedzeń KP PZPR w Grudziądzu. Tabela 3. pokazuje rozkład posiedzeń w poszczególnych latach.

Tabela 3.

Liczba posiedzeń plenarnych KP PZPR w Grudziądzu w latach 1949-1956.

Rok	Liczba plenów
1949	2
1950	5
1951	1
1952	5
1953	9
1954	10
1955	9

1956	5
Razem	46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zespołu KP PZPR – Plena KP w APB.

Jak widać z zestawienia, w pierwszej połowie badanego okresu, częstotliwość zebrań była mniejsza niż w drugiej. Od 1953 r. możemy przyjąć, że średnia liczba posiedzeń plenarnych wychodziła 8 w ciągu roku.

Poprzez posiedzenia plenarne starano się pokazać społeczeństwu powiatu, że terenowy ośrodek partyjny daje możliwości wypowiedzenia się szerokiej rzeszy robotników i chłopów w sprawach bieżącej polityki partii. Była to doskonała zagrywka propagandowa, którą wzmacniały artykuły prasowe. Informacje na ten temat kolportowane w ówczesnych mediach, miały charakter raczej suchej formułki o rzekomo licznych udziale robotników i chłopów, którzy podsumowali błędy i osiągnięcia od ostatniego plenum, a następnie przyjmowali jednomyślnie uchwały wspierające w Polsce budowę socjalizmu.

Pomimo zauważalnej rutyny tematyka i charakter obrad zależał od różnych uwarunkowań. Odbywano je, by przedyskutować temat wyborów do terenowych władz, podsumować realizację planów wyznaczonych przez KW itp. Obradom przewodniczyli członkowie egzekutywy KP, z których, zwykle jeden, wygłaszał referat poruszający główne punkty obrad. Po tym rozpoczynała się dyskusja, przy czym wystąpienia zaproszonych członków KP nie zawsze korespondowały z tym nad czym zakładano debatować.

Jeżeli chodzi o rozkład tematów posiedzeń plenarnych Komitetu Powiatowego w latach 1949-1956, możemy wyróżnić kilka zagadnień, zestawionych w tabeli 4.

Tabela 4.

Tematyka poruszana na plenach KP PZPR w Grudziądzu w latach 1949-1956.

Tematyka plenów	Liczba plenów, na których poruszano zagadnienie
Sprawy wewnątrzpartyjne	38
Wieś i rolnictwo	28
Sprawy gospodarczo-społeczne i finansowe	4
Administracja państwowa	7

Religia i kościół	1
Organizacje społeczne	1

Źródło: opracowanie własne.

Egzekutywa stanowiła, na każdym szczeblu władzy, organ wykonawczy odpowiedniego komitetu. Jej władza była jednak znacznie większa, ponieważ urzędowała ona regularnie. Formalnie egzekutywa zależna była od konferencji sprawozdawczo-wyborczej, która dokonywała jej wyboru i od plenum KP, które mogło dokonywać zmian w jej składzie w okresie między konferencjami. Wiemy jednakże, że zmiany te wychodziły od samych członków egzekutywy. Plan pracy Egzekutywy opracowywał Wydział Organizacyjny.

Liczba członków w egzekutywie utrzymywała się na równym poziomie. W pierwszych dwóch latach funkcjonowania wynosiła ona poniżej dziesięciu osób (odpowiednio 7 i 9 osób), lecz w ciągu następnych lat przekraczała tę cyfrę. Najmniej liczną egzekutywę posiadał Komitet w 1949 r., kiedy to w jej skład wchodziło 7 osób, najwięcej bo 12 osób weszło w skład egzekutywy po wyborach partyjnych w 1956 r. W interesujących nas ramach czasowych odbyło się 378 posiedzeń egzekutywy KP PZPR w Grudziądzu. Rozkład w poszczególnych latach przedstawia tabela 5.

Tabela 5.

Liczba posiedzeń egzekutywy KP PZPR w Grudziądzu w latach 1949-1956.

Rok	Liczba posiedzeń egzekutywy
1949	29
1950	35
1951	35
1952	43
1953	76
1954	62
1955	53
1956	45
Razem	378

Źródło: opracowanie własne na podstawie zespołu KP PZPR – posiedzenie Egzekutywy w APB.

Z danych zestawionych w tabeli 5., widzimy, że do 1951 r. liczba posiedzeń utrzymywała się na zbliżonym poziomie. Apogeum częstotliwości przypada na lata 1953 i 1954, kiedy to liczba posiedzeń egzekutywy wynosiła odpowiednio 76 i 62. Kolejne zestawienie przybliży czytelnikowi sylwetki tych I sekretarzy, którzy jako swoje główne narzędzie sprawowania władzy wykorzystywali posiedzenia egzekutywy.

Tabela 6.

Liczba posiedzeń egzekutywy KP PZPR na poszczególnych I sekretarzy.

I sekretarz KP i okres urzędowania	Liczba egzekutyw
Leon Majewski (II – IX 1949 r.)	21
Henryk Wejchert (IX 1949 r. – V 1950 r.)	19
Jan Wiśniewski (V 1950 r. – IX 1952 r.)	80
Mieczysław Szulski (IX 1952 r. – IV 1954 r.)	121
Zygmunt Płócienniczak (IV 1954 r. – XI 1955 r.)	86
Marian Ziemkowski (XI 1955 r. – XI 1958 r.)	51 (do XII 1956 r.)
Razem	378

Źródło: opracowanie własne na podstawie zespołu KP PZPR – posiedzenie Egzekutywy w APB.

Dane w tabeli przedstawiają, iż bez wątpienia liderem wśród I sekretarzy w zwoływaniu posiedzeń egzekutywy, jako oręza władzy był Mieczysław Szulski, który uczestniczył w 121 posiedzeniach egzekutywy. Dane te w połączeniu z ilością odbytych posiedzeń plenarnych pokazują, że Szulski był bez wątpienia najważniejszym z I sekretarzy KP, idealnie wpisując się w apogeum stalinizmu w Polsce. Liczby te unaoczniają także, po raz kolejny zresztą, że druga połowa lat 50. to pełny rozwój stalinizmu w powiecie grudziądzkim, dowodząc trendu o zakorzenieniu się władzy komunistów, w tym okresie, w całej Polsce.

Egzekutywa KP PZPR w Grudziądzu, podobnie zresztą jak inne egzekutywy na tym szczeblu, jak również na szczeblach wyższych, miała tendencję do zajmowania się szerokim spektrum problemów. Omawiano zagadnienia dotyczące spraw organizacyjnych i kadrowych w partii, ale także gospodarki, obchodów świąt państwowych, szkolnictwa, zdrowia, kultury itp. Stopień szczególności wydaje się dzisiaj dość komiczny, ale wówczas one stawały się meritem posiedzeń egzektyw. Mimo braku jakichkolwiek merytorycznych podstaw do dyskusowania nad tak złożonymi problemami, czyniono to bardzo gorliwie, pochylając się często nad niepasującymi do siebie punktami i to na jednym posiedzeniu.

Tzw. Biały Domek w Grudziądzu (dawna siedziba Komitetu PZPR)
Fotografia ze zbiorów Z. Zawadzkiego

Bibliografia:

- Zespół akt KP PZPR w Grudziądzu z lat 1948-1956, *Konferencje sprawozdawczo-wyborcze KP PZPR, Protokoły posiedzeń egzekutywy KP PZPR oraz Protokoły posiedzeń plenarnych KP PZPR*.
- *Podstawy wiedzy o PZPR*, pod red. B. Kowalewskiej, E. Mulicka, Warszawa 1989.
- Dudek Antoni, *Mechanizmy rekrutacji elity oraz kadr PZPR*.
<http://www.omp.org.pl/artukul.php?artykul=103>
- Paczkowski Andrzej, *Pół wieku dziejów Polski*, Warszawa 2007.

Notatki

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisch, Janusz Hinz. Logo KMDG wykonał Grzegorz W. Rygielski.